

NEDERLANDSE OORLOGSMISDADEN: UITZONDERING OF REGEL?

In oorlogen begaat volgens oorlogvoerende naties doorgaans alleen de tegenpartij oorlogsmisdaden. Tijdens de Vietnam-oorlog veranderde dat beeld: de media onthulden in de VS dat ook Amerikanen oorlogsmisdaden pleegden. Symbool daarvan werd het Vietnamese dorpje My Lai, waar de bewoners door Amerikaanse soldaten waren uitgemoord (maart 1968).

Het zal niet toevallig zijn dat de VARA-televisie juist tijdens de Vietnam-oorlog drie Achter het Nieuws-uitzendingen wijdde aan het optreden van Nederlandse militairen in Indonesië. Aanleiding was een interview met de psycholoog dr. J.E. Hueting in de Volkskrant van 19 december 1968. Spoedig daarop volgden in januari 1969 de VARA-uitzendingen. In de eerste uitzending was Hueting hoofdpersoon. Hueting, die als 19-jarig dienstplichtig soldaat naar Indië was gestuurd, beschuldigde het Nederlandse leger – inclusief zichzelf – van oorlogsmisdaden op meer dan incidentele schaal: 'Ik heb in Indonesië destijds tweeënehalf jaar gezeten als militair bij de infanterie, onder andere bij de inlichtingendienst en ik heb daar meegedaan aan oorlogsmisdaden. Ik heb ze zien verrichten en om daar een paar voorbeelden van te geven kan ik u vermelden dat er kampongs doorzeefd werden, waarvan de militaire noodzakelijkheid niemand destijds inzag, dat er verhoren plaatsvonden waarbij op een afschuwelijke manier gemarteld werd, waarvan ook de militaire noodzaak moeilijk aan te tonen zal zijn, dat er wraakacties gehouden werden, waarvan evenmin de militaire noodzaak in te zien was.'

In de tweede uitzending volgden nieuwe bekentenissen van voormalige militairen, onder anderen legerpredikant dominee D. ter Steege. Nadat een Nederlandse soldaat in een hinderlaag was gelopen en gedood, gebeurde volgens hem het volgende: 'Diezelfde dag nog of de volgende morgen zijn de jongens

Foto genomen tijdens de eerste politionele actie. Enige TNI-strijders met een mortier zijn gevangengenomen. Let op de uiteenlopende blik en houding van de Nederlandse militairen.

van zijn afdeling naar het dorp gegaan waar die overval had plaatsgehad. Zij kregen de opdracht om alle jongens boven de zestien jaar en alle mannen dood te schieten. Die opdracht hebben ze vervuld. Ik wist er op het moment zelf niets van, maar 's avonds heb ik een stuk of drie jongens bij me gehad. Die knapen waren totaal van streek en vroegen mij: zoudt u ons kunnen uitleggen wat het verschil is tussen hetgeen er destijds in Putten is gebeurd (na een aanslag op Duitse militairen werden bijna alle mannen van het Veluwe dorp Putten opgepakt en naar een kamp gestuurd, waaruit weinigen terugkeerden) en wat wij nu gedaan hebben? Ik heb geen verschil kunnen ontdekken.'

In de derde uitzending kwamen voormalige politici en gezagsdragers aan het woord. De brigadegeneraal Thomson (in Indië plaatsvervangend chef van de Generale Staf): 'Natuurlijk zijn er gebeurtenissen geweest die bestraft hadden behoren te worden, die misschien onbestraft zijn gebleven. Maar een groot deel wel en ik geef u de verzekering dat generaal Spoor (Nederlandse opperbevelhebber in Indië) daar uitermate fel op was, en

dat hij in al zijn dagorders en brieven aan de troep naar voren bracht: gedraag je als een soldaat die niet in oorlog is, maar een pacificerende taak heeft. En ik heb grote bewondering voor de wijze waarop onze Nederlandse soldaten deze taak hebben uitgevoerd.' De uitzendingen brachten in de pers een stroom van emotionele ingezonden brieven teweeg, zowel van voormalige soldaten die zich in hun eer aangetast voelden, als van soldaten die met hun geweten in het reine poogden te komen door te erkennen wat was misdaan.

Op verzoek van de Tweede Kamer liet het kabinet een archievenonderzoek instellen. Het resultaat was een regeringsnota waarin premier P. de Jong (KVP), oud-commandant van een onderzeeër, verklaarde dat er excessen waren voorgekomen, maar dat het uitzonderingen waren geweest.

Foto genomen tijdens een militaire actie in de omgeving van Soerabaya, augustus 1946. Achter op de foto stond: 'Met deze dreigende beweging krijgt men veel vlugger iets los van de gevangengenomen extremisten.'

De belangstelling voor Nederlandse oorlogsmisdaden in Indonesië leefde begin jaren '90 weer op naar aanleiding van de vraag of een visum moest worden verleend aan Poncke Princen. Princen was als militair uit het Nederlandse leger gedeserteerd, toen hij zag dat Nederlandse militairen in de strijd om Indonesië mensenrechten schonden. Daarom koos hij de zijde van de Indonesiërs. Sindsdien leefde hij in Indonesië. Sommige oud-strijders vonden Princen een landverrader die nooit meer in Nederland mocht komen. Andere oud-strijders namen het op voor hem. In de media deden oud-strijders en Indonesiërs nieuwe onthullingen over Nederlandse oorlogsmisdaden.

